

Zmiany w podstawie programowej 2024

Zasadnicze zmiany w przedmiocie:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Pojęcie filozofii. Uczeń:

Usunięto:

3) objaśnia arystotelesowski podział filozofii na filozofię teoretyczną, praktyczną i pojetyczną;

III. Pierwsze spory filozoficzne. Uczeń:

Treść po zmianie 2024	Treść przed zmianą 2024
1) na przykładzie poglądów Talesa i Empedoklesa rekonstruuje spór między monizmem a pluralizmem;	1) analizuje pytanie „czy istnieje jedna zasada, czy wiele zasad rzeczywistości?” oraz w jego kontekście rekonstruuje spór między monizmem (np. Tales) a pluralizmem (np. Empedokles);
2) na przykładzie poglądów Heraklita i Parmenidesa rekonstruuje spór między wariabilizmem a statyzmem (inwariabilizmem);	2) dyskutuje na temat „czy rzeczywistość w swej istocie jest zmienna, czy niezmienna?”, przedstawiając argumenty na rzecz wariabilizmu (Heraklit) oraz statyzmu (eleaci)

Usunięto:

4) wskazuje na wybranym przykładzie na obecność poglądów filozofów starożytnych w filozofii nowożytnej lub współczesnej (np. heglizm lub filozofia procesu jako odmiana wariabilizmu).

IV. Atomizm grecki (filozofia Leucypa i Demokryta) jako paradygmat ontologii naturalistycznej. Uczeń:

Treść przed zmianą 2024	Treść po zmianie 2024
1) formułuje własną odpowiedź na pytanie „czy istnieją przedmioty proste (niepodzielne)?” oraz w jego kontekście objaśnia stanowisko atomizmu i argumenty na jego rzecz;	1) objaśnia stanowisko atomizmu Demokryta i stojące za nim racje;

Usunięto:

3) przedstawia w zarysie historię poszukiwania w nauce nowożytnej i współczesnej najmniejszych cząstek materii;

4) rekonstruuje ponadczasowy spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) vs. Dualizm (antynaturalizm).

V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki. Uczeń:

2) objaśnia koncepcję uprawiania filozofii poprzez (...) ~~lub samoświadomość~~

Treść przed zmianą 2024	Treść po zmianie 2024
4) dyskutuje na temat „dlaczego ludzie postępują źle?”, przedstawiając tezę intelektualizmu etycznego oraz argumenty za i przeciw niemu	4) objaśnia intelektualizm etyczny i stojące za nim racje.

VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Uczeń:

Największa zmiana. Połączono 2 punkty ze starej podstawy programowej w jeden.

Treść przed zmianą 2024	Treść po zmianie 2024
<p>VI. Filozofia Platona jako paradygmat metafizyki filozofii antynaturalistycznej. Uczeń:</p> <p>1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych oraz stosuje ją do wybranego sporu filozoficznego (np. sporu o to, czym są lub jak istnieją liczby);</p> <p>2) objaśnia platońską teorię poznania, definiując termin <i>anamneza</i>;</p> <p>3) krytycznie rekonstruuje platoński argument na rzecz nieśmiertelności duszy z jej podobieństwa do wiecznych idei (<i>Fedon</i>, 78 d – 80 b);</p> <p>4) porównuje platońską i biblijną koncepcję początku świata: <i>Timajos</i> (28 b – 30 c) a Biblia (Rdz 1, 1 – 2, 3).</p> <p>VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona”. Uczeń:</p> <p>1) przedstawia oraz interpretuje wielkie alegorie Platona (jedna do wyboru): „drugie żeglowanie (wyprawa)” i „słońce” (<i>Fedon</i>, 98 c – 100 b), „jaskinia” (<i>Państwo</i>, 514 a – 517 a), „skrzydlaty zaprzęg” (<i>Fajdros</i>, 246 a–b, 253 d–e), „pierścień Gygesa” (<i>Państwo</i>, 358 e – 361 d);</p>	<p>1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych;</p> <p>2) objaśnia platońską koncepcję człowieka i rekonstruuje argument na rzecz nieśmiertelności duszy z jej podobieństwa do wiecznych idei (<i>Fedon</i>, 78 d – 80 b);</p> <p>3) rekonstruuje spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) vs. dualizm (antynaturalizm);</p> <p>4) objaśnia termin <i>anamneza</i> i prezentuje platońskie stanowisko w kwestii źródeł poznania (aprioryzm);</p> <p>5) objaśnia sens potoczny i sens źródłowy (<i>Uczta</i>, 209 e – 212 c) pojęcia <i>miłość platoniczna</i>; przedstawia oraz interpretuje alegorię „jaskini” (<i>Państwo</i>, 514 a – 517 a).</p>

<p>2) objaśnia sens potoczny i sens źródłowy (Uczta, 209 e – 212 c) pojęcia miłość platonizma;</p> <p>3) wyjaśnia sens potoczny i sensy filozoficzne terminu idealizm;</p> <p>4) wskazuje na wybranym przykładzie na obecność platonizmu w późniejszych epokach (np. w teologicznej myśli średniowiecznej, w nowożytnym matematycznym przyrodzawstwie, w politycznych próbach budowania „państwa doskonałego”).</p>	
---	--

VII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Uczeń:

2) dodano pojęcie „hylemorfizm”

Treść przed zmianą 2024	Treść po zmianie 2024
<p>3) próbuje odpowiedzieć na pytanie „kim jest człowiek?” oraz w jego kontekście wyjaśnia koncepcję człowieka jako jedności psychofizycznej ciała i duszy;</p> <p>4) ilustruje na wybranych przykładach koncepcję cnoty jako trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary;</p> <p>5) omawia jedno z innych ponadczasowych osiągnięć filozofii Arystotelesa (do wyboru: klasyczna koncepcja prawdy, koncepcja eudaimonii jako celu ludzkiego życia, koncepcja przyjaźni, typologia i ocena ustrojów politycznych).</p>	<p>3) wyjaśnia koncepcję człowieka jako jedności ciała i duszy (jedności psychofizycznej);</p> <p>4) omawia koncepcję szczęścia (eudajmonii) jako celu ludzkiego życia;</p> <p>5) przedstawia koncepcję cnoty jako trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary i wyjaśnia jej rolę w arystotelesowskiej koncepcji przyjaźni.</p>

VIII. Epikureizm i stoicyzm. Uczeń:

Treść przed zmianą 2024	Treść po zmianie 2024
-------------------------	-----------------------

<p>1) perfekcjonizm jako załączki (odpowiednio) konsekwencjalizmu i deontologizmu;</p> <p>2) rekonstruuje spór o kryterium moralnej oceny czynu: skutki dokonanego czynu (np. osiągnięcie stanu braku cierpienia i lęku) vs. wewnętrzna charakterystyka czynu (np. stan harmonii z rozumną naturą) na tle współczesnego sporu między konsekwencjalizmem (np. utylitaryzm) a deontologizmem (np. etyka kantowska);</p> <p>3) podaje przykłady obecności wątków epikurejskich i stoickich w literaturze polskiej.</p>	<p>1) przedstawia rolę przyjemności w epikurejskiej koncepcji szczęścia;</p> <p>2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia;</p> <p>3) porównuje epikurejski model szczęścia z modelem stoickim;</p> <p>4) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia etyki epikurejskiej i stoickiej.</p>
---	---

IX. Tropy sceptyczne jako wyzwanie dla epistemologii. Uczeń:

Usunięto:

- słowo „*ponadczasowe*” (tropy) z tytułu dzieła

3) rozważa problem, czy jest możliwe usunięcie niezgodności poglądów między ludźmi;

4) analizuje pytanie „czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe?” oraz w jego kontekście rekonstruuje epistemologiczny spór między dogmatyzmem a sceptycyzmem.

Usunięto cały rozdział:

XI. Początki estetyki. Uczeń:

1) objaśnia dominujące w starożytności pojęcia sztuki (jako naśladowania i umiejętności wytwarzania czegoś według reguł) i porównuje je z wybranym (nowożytnym lub współczesnym) pojęciem sztuki;

2) dyskutuje na temat „co stanowi kryterium piękna?” i w jego kontekście przedstawia Wielką Teorię pitagorejczyków (proporcja jako kryterium piękna);

3) omawia wybrane treści *Poetyki* Arystotelesa – pierwszego systematycznego dzieła z zakresu teorii i filozofii literatury: typologia sztuki poetyckiej, koncepcja tragedii, pojęcia *mimēsis* i *katharsis* (jedno zagadnienie do wyboru).

Zmiany w lekturach obowiązkowych:

Usunięto:

Platon

Kriton (w związku z działem V–VII treści nauczania);

Timajos (28 b–30 c);

Fajdros (246 a–b, 253 d–e);

Państwo (358 e–361 d);

Arystoteles

Poetyka (ks. IV, 1448 b–1449 a);

5) Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy sławnych filozofów*, fragment o sceptykach (w związku z działem X treści nauczania): ks. IX, rozdz. 11, 79–91;

6) do wyboru fragment z pism jednego z następujących autorów (w związku z działami IX i XI treści nauczania): Epikur, Epiktet, Seneka, Diogenes Laertios, Marek Aureliusz lub św. Augustyn.

Doprecyzowano:

4) Epikur, *List do Menoikeusa* (wybrany fragment);

5) Seneka (wybrany fragment).

Poniżej zamieszczono szczegółowe informacje dotyczące zmian w odniesieniu do poszczególnych działów podręcznika.

Filozofia. Zakres podstawowy. Podręcznik

Dział	Temat	Usunięto	Zmieniono
Pojęcie filozofii	1. Czym jest filozofia? Geneza namysłu filozoficznego		Bez zmian
	2. Filozofia jako nauka		Bez zmian
	3. Pytania filozoficzne		Bez zmian
	Podsumowanie przed sprawdzianem		Bez zmian
II. Pierwsze pytania filozoficzne	4. W poszukiwaniu <i>arché</i> . Jońscy filozofowie przyrody		Bez zmian
	4.1. Pytanie o początek rzeczywistości		Bez zmian
	4.2. Pochodzenie i struktura rzeczywistości: poglądy jońskich filozofów przyrody		Bez zmian
	5. Czy filozofowie jońscy byli pierwszymi naukowcami?		Bez zmian

	Podsumowanie przed sprawdzianem		Bez zmian
III. Pierwsze spory filozoficzne	6. Stałość i zmienność. Filozoficzny spór na temat natury rzeczywistości		Bez zmian
	6.1. Paradoks statku Tezeusza		Bez zmian
	6.2. Wariabilizm Heraklita z Efezu i eleatyzm Parmenidesa z Elei		Bez zmian
	7. W jaki sposób starożytni myśliciele uzasadniali swoje racje?		Bez zmian
	7.1. Ile ziaren tworzy stos, czyli spór na temat liczby bytów		Bez zmian
	7.2. Spór o liczby: monizm i pluralizm		Bez zmian
	Podsumowanie przed sprawdzianem		Bez zmian
IV. Z czego składa się świat i ludzki umysł?	8. Czy istnieją przedmioty niepodzielne?		Bez zmian
	8.1. Atomizm grecki: koncepcje Leucypa z Miletu i Demokryta z Abdery		Bez zmian
	8.2. Naukowe konteksty atomizmu	Usunięto cały temat	
	9. Filozoficzny spór dotyczący ludzkiego umysłu: materializm i dualizm	Usunięto cały temat	
	Podsumowanie przed sprawdzianem	Usunięto zadania związane z nawiązaniem do nowożytnych naukowców do atomizmu oraz sporu między dualizmem a materializmem	
V. Filozofia Sokratesa. Początki refleksji antropologicznej	10. Dlaczego ludzie postępują źle? Intelktualizm etyczny Sokratesa		Bez zmian
	10.1. Czy dobro jest obiektywne i absolutne?		Bez zmian
	10.2. Czy poznanie dobra prowadzi do słusznego działania?		Bez zmian

	11. Życie i metoda Sokratesa: misja wobec Aten		Bez zmian
	12. Nauczanie Sokratesa: samopoznanie i mądrość		Bez zmian
	Podsumowanie przed sprawdzianem		Bez zmian
VI. Idealizm Platona	13. Teoria idei	Usunięto fragment dotyczący sporu o to, czym są lub jak istnieją liczby	
	14. Teoria poznania		Bez zmian
	15. Mistyczny aspekt nauczania Platona		Bez zmian
	15.1. Czy dusza ludzka jest nieśmiertelna?		Bez zmian
	15.2. Jak powstał świat?	Usunięto cały temat	
	Podsumowanie przed sprawdzianem		Bez zmian
VII. Rola i znaczenie filozofii Platona	16. Pierścień Gygesa	Usunięto cały temat	
	17. Doskonałe państwo – sprawiedliwy człowiek	Usunięto cały temat	
	18. Miłość platoniczna		Bez zmian
	Podsumowanie przed sprawdzianem	Usunięto treści związane z państwem idealnym Platona	
VIII. System filozoficzny Arystotelesa	19. Metafizyka Arystotelesa		Bez zmian
	19.1. Byt i substancja		Bez zmian
	19.2. Akt i możliwość		Bez zmian
	19.3. Materia i forma		Bez zmian
	20. Kim jest człowiek? Próba definicji		Bez zmian
	20.1. Rozważania antropologiczne Arystotelesa		Bez zmian
	20.2. Rodzaje definicji		Bez zmian
	21. System etyczny Arystotelesa		Bez zmian
	21.1. Eudajmonia jako cel ludzkiego życia		Bez zmian

	21.2. Teoria cnoty		Bez zmian
	21.3. Rola przyjaźni		Bez zmian
	22. Polityka Arystotelesa	Usunięto cały temat	
	Podsumowanie przed sprawdzianem	Usunięto treści związane z państwem idealnym Arystotelesa oraz państwem idealnym w ogóle	
IX. Stoicyzm i epikureizm – dwa modele życia etycznego	23. Wpływ szkół helleńskich na refleksję etyczną		Bez zmian
	23.1. Epikur z Samos – przyjemności, do których warto dążyć		Bez zmian
	23.2. Zenon z Kition – w poszukiwaniu spokoju i harmonii z naturą		Bez zmian
	24. Współczesne modele oceny etycznej – utylitaryzm i deontologia	Usunięto cały temat	
	25. Obecność wątków epikurejskich i stoickich w literaturze polskiej	Usunięto cały temat	
	Podsumowanie przed sprawdzianem	Usunięto treści związane z utylitaryzmem, deontologią i wątkami epikurejskimi i stoickimi w literaturze polskiej	
X. Ponadczasowa wartość sceptycyzmu	26. Tropi sceptyczne jako wyzwanie dla epistemologii		Bez zmian
	27. Czy osiągnięcie wiedzy jest możliwe?	Usunięto cały temat	
	27.1. Czy można dotrzeć do prawdy i osiągnąć porozumienie?	Usunięto cały temat	
	27.2. Filozoficzny spór między dogmatyzmem i sceptycyzmem	Usunięto cały temat	
	28. Błędy w rozumowaniu		Bez zmian

	Podsumowanie przed sprawdzianem	Usunięto tekst źródłowy i treści związane ze sceptycyzmem i dogmatyzmem, współczesnymi nawiązaniem	Bez zmian
XI. Początki filozoficznej teologii	29. Starożytne koncepcje Boga		Bez zmian
	30. Filozoficzne i religijne poszukiwania św. Augustyna z Hippony		Bez zmian
	Podsumowanie przed sprawdzianem		Bez zmian
XII. Źródła estetyki	31. Jak pojmowano sztukę na przestrzeni dziejów filozofii?	Usunięto cały rozdział	
	32. Spór o kryterium piękna	Usunięto cały rozdział	
	33. Poetyka Arystotelesa: rozumienie i funkcja sztuki	Usunięto cały rozdział	
	Podsumowanie przed sprawdzianem	Usunięto	
Indeks	Indeks rzeczowy	Usunięto pojęcia: absolutyzm etyczny, arystokracja, demokracja, deontologia, elitaryzm, emergentyzm, eugenika, formalizm etyczny, katharsis, kognitywistyka, konceptualizm artystyczny, materializm, monarchia, naturaliści, obiektywizm estetyczny, obywatel, oligarchia, paideia, państwo, patrystyka, perceptualizm estetyczny, perfekcjonizm,	

		<p>pitagorejczycy, politeia, projekcja, relatywizm estetyczny, sceptycyzm metodyczny, sublimacja, tyrania, utylitaryzm</p>	
	<p>Indeks osobowy</p>	<p>Usunięto: Zygmunt Nauman, Jeremy Bentham, Niels Bohr, Sandro Botticelli, Robert Boyle, Caravaggio, Marcel Duchamp, Bohdan Dziemidok, Epiktet, Jerry Fodor, Sigmunt Freud, Maria Gołaszewska, Gorgiasz z Leontinoj, Horacy, David Hume, Lawrence Kohlberg, Leszek Kołakowski, Krates, Michał Anioł, John Stuart Mill, Thomas Nagel, Mihaela Noroc, Plotyn, Hilary Putnam, Peter Paul Rubens, Bertrand Russell, Ernest Rutherford, John Searle, Władysław Tatarkiewicz, Lew Tołstoj, Alan Turing, Rogier van der Weyden, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Ludwig Wittgenstein</p>	